

POSTANOWIENIE

29 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Monika Koba

na posiedzeniu niejawnym 29 września 2023 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa A.J. i K.J.
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
z 10 sierpnia 2022 r., I ACa 163/22,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od pozwanego Banku spółki akcyjnej w W. na rzecz powodów A.J. i K.J. kwotę 5417 (pięć tysięcy czterysta siedemnaście) złotych tytułem kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia pozwanemu do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 20 października 2021 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie ustalił, że umowa kredytu na cele mieszkaniowe E. z 5 marca 2008 r., zawarta pomiędzy powodami A. J. i K. J., a Bank spółką akcyjną w W. (poprzednikiem prawnym pozwanego Bank spółki akcyjnej w W.) jest nieważna; zasądził od pozwanego na

rzecz powodów kwotę 115 162,48 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od 6 kwietnia 2021 r. do dnia zapłaty i orzekł o kosztach procesu.

Wyrokiem z 10 sierpnia 2022 r. Sąd Apelacyjny w Szczecinie - orzekając na skutek apelacji pozwanego - oddalił apelację i orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez pozwanego. Skarżący we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powołał się na przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c.

Zdaniem skarżącego w sprawie występują istotne zagadnienia prawne:

(1) „oparte o dyspozycję art. 410 § 1 k.c. w zw. z art. 405 k.c. wywołujące rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych dotyczące tego, czy dopuszczalne jest żądanie przez powoda zapłaty uiszczonych rat kapitałowo-odsetkowych, prowizji itd., w sytuacji gdy powód zawarł umowę kredytu w celu sfinansowania zakupu nieruchomości, którą następnie sprzedał osobie trzeciej, uzyskując z tego tytułu korzyść majątkową w postaci różnicy pomiędzy uiszczoną przez siebie ceną nieruchomości w dacie zawarcia umowy kredytu a uiszczoną przez kolejnego nabywcę ceną w dacie sprzedaży nieruchomości, bezpodstawnie się wzbogacając kosztem pozwanego banku”;

(2) „ oparte o dyspozycję art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawach nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29) w związku z art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz w zw. z art. 385¹ § 1 i 2 k.c. polegające na konieczności ustalenia, czy dopuszczalne jest ograniczanie się przez sąd jedynie do zapytania powoda, czy jest świadom skutków ustalenia nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu, bez jednoczesnego zwrócenia uwagi przez sąd na rodzaj i wysokość roszczeń pozwanego banku (roszczenie o zwrot udzielonego kapitału oraz tzw. wynagrodzenia za korzystanie z kapitału) i tym samym narażenia powoda jako konsumenta na szczególnie szkodliwe skutki w postaci konieczności pełnego rozliczenia się z bankiem, w szczególności w obliczu obowiązku Sądu co do poinformowania konsumenta o potencjalnych skutkach wyeliminowania z umowy postanowień abuzywnych, co implikować może ustalenia nieistnienia stosunku

prawnego z niej wynikającego oraz faktu, iż to konsument będzie obciążony tymi skutkami i winien - zgodnie z orzecznictwem TSUE - wyrazić na przedmiotowe świadomą zgodę (vide: wytyczne zawarte w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 15 września 2020 roku, sygn. akt III CZP 87/19 oraz wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia z dnia 29 kwietnia 2021 r., C-19/20)”;

(3) „oparte o dyspozycję art. 498 k.c. oraz art. 499 k.c. w zw. z art. 203¹ k.p.c. i w zw. z art. 455 k.c. w zw. z art. 91 k.p.c. polegające na ustaleniu, czy dopuszczalne i skuteczne jest podniesienie przez pozwanego nieuznającego powództwa w zakresie roszczenia o ustalenie nieistnienia umowy kredytu indeksowanego - w ramach kaskadowej linii obrony - zarzutu potrącenia swojej wierzytelności na wypadek ustalenia nieistnienia stosunku prawnego z powodu nieważności całej umowy kredytu przez sąd badający sprawę, w tym w szczególności przy uwzględnieniu zagadnienia czy zgłoszony w toku sprawy procesowy zarzut potrącenia - oparty o dyspozycję art. 203¹ k.p.c. - wywiera jednocześnie skutki o charakterze materialnoprawnym i procesowym bez konieczności składania jakiegokolwiek dodatkowego oświadczenia o potrąceniu o charakterze materialnoprawnym, a także zagadnienia odnoszącego się do momentu postawienia w stan wymagalności roszczenia restytucyjnego pozwanego banku (o zwrot wypłaconego kapitału) istniejącego względem powoda, stanowiącego podstawę zgłaszanego zarzutu potrącenia, wynikającego z ustalenia nieistnienia stosunku prawnego z powodu nieważności całej umowy kredytu, przy uwzględnieniu tzw. teorii bezskuteczności zawieszanej, o której mowa w uchwale 7 sędziów SN z dnia 7 maja 2021, sygn. akt. III CZP 6/21”.

Ponadto zdaniem skarżącego istnieje potrzeba wykładni przepisów w postaci:

1. norm zawartych w art. 385¹ § 1 i 2 k.c. wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych dotyczące tego, czy dopuszczalne jest żądanie przez powoda zapłaty uiszczonych rat kapitałowo- odsetkowych, prowizji itd., w sytuacji gdy powód zawarł umowę kredytu w celu sfinansowania zakupu nieruchomości, którą następnie sprzedał osobie trzeciej, uzyskując z tego tytułu korzyść majątkową w postaci różnicy pomiędzy uiszczoną przez siebie ceną nieruchomości w dacie zawarcia

umowy kredytu a uiszczoną przez kolejnego nabywcę ceną w dacie sprzedaży nieruchomości, bezpodstawnie się wzbogacając kosztem pozwanego banku”;

2. „norm zawartych w art. 385¹ § 1 i 2 k.c. wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych, dotyczące tego, które postanowienia charakterystyczne dla umów kredytu indeksowanych do franka szwajcarskiego są abuzywne, w przypadku stwierdzenia przez sąd, że uprawnienie banku do jednostronnego ustalania kursu franka szwajcarskiego narusza rażąco interesy konsumenta i jest niezgodne z dobrymi obyczajami: czy abuzywna jest wówczas wyłącznie klauzula kursowa określająca sposób ustalenia wartości franka szwajcarskiego, czy też również postanowienia dotyczące indeksacji kredytu, tj. klauzula kursowa, jak i klauzula ryzyka walutowego stanowiąca, że wysokość zobowiązań z umowy kredytu oprocentowanego stawką adekwatną dla waluty CHF zależna jest od zmiennej na przestrzeni obowiązywania umowy wartości tejże waluty obcej”;
3. „norm zawartych w art. 498 k.c. oraz art. 499 k.c. w zw. z art. 203¹ k.p.c. i w zw. z art. 455 k.c. w zw. z art. 91 k.p.c. wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych dotyczące tego, czy dopuszczalne i skuteczne jest podniesienie przez pozwanego nieuznającego powództwa w zakresie roszczenia o ustalenie nieistnienia umowy kredytu indeksowanego - w ramach kaskadowej linii obrony- zarzutu potrącenia swojej wierzytelności na wypadek ustalenia nieistnienia stosunku prawnego z powodu nieważności całej umowy kredytu przez sąd badający sprawę, w tym w szczególności przy uwzględnieniu zagadnienia czy zgłoszony w toku sprawy procesowy zarzut potrącenia - oparty o dyspozycję art. 203¹ k.p.c. - wywiera jednocześnie skutki o charakterze materialnoprawnym i procesowym bez konieczności składania jakiegokolwiek dodatkowego oświadczenia o potrąceniu o charakterze materialnoprawnym, a także zagadnienia odnoszącego się do momentu postawienia w stan wymagalności roszczenia restytucyjnego pozwanego banku (o zwrot wypłaconego kapitału) istniejącego względem powoda, stanowiącego podstawę zgłaszanego zarzutu potrącenia, wynikającego z ustalenia nieistnienia stosunku prawnego

z powodu nieważności całej umowy kredytu, przy uwzględnieniu tzw. teorii bezskuteczności zawieszanej, o której mowa w uchwale 7 sędziów SN z dnia 7 maja 2021, sygn. akt. III CZP 6/21”.

Zdaniem skarżącego skarga kasacyjna jest także oczywiście uzasadniona. W uzasadnieniu tej przesłanki przywołał zarzuty z części podstaw kasacyjnych.

Powodowie w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniesli o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą usuwanie błędów w zakresie wykładni i stosowania prawa w każdej indywidualnej sprawie.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma istotne znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa. Nie może mieć charakteru

kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11 i z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151).

Oparcie natomiast wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć. Nie istnieje przy tym istotne zagadnienie prawne ani potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia oraz wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (zob. m. in. postanowienia Sądu Najwyższego z 17 marca 2015 r., I PK 4/15, niepubl.; z 23 kwietnia 2015 r., I CSK 691/14, niepubl.; i z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, niepubl.).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia tych wymagań, skarżący skoncentrował się bowiem na wykazywaniu wadliwości orzeczenia Sądu Apelacyjnego, a nie na występowaniu w sprawie abstrakcyjnych zagadnień prawnych o ogólniejszym znaczeniu. Ponadto problematyka na którą wskazuje skarżący, była wielokrotnie przedmiotem wypowiedzi w nowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego, ukształtowanym pod wpływem orzecznictwa TSUE – w odniesieniu do zbliżonych treścią umów kredytowych indeksowanych do franka szwajcarskiego - a pozwany przekonująco nie wykazał, by istniała potrzeba ponownej wypowiedzi Sądu Najwyższego w tym przedmiocie. Podkreślenia wymaga, że nie jest dopuszczalne analizowanie przez Sąd Najwyższy podstaw skargi i ich uzasadnienia na etapie badania zasadności przyjęcia skargi do rozpoznania. Skarga kasacyjna winna być tak zredagowana i skonstruowana, by Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w jej podstawach lub ich uzasadnieniu elementów kreatywnych skargi. Odsyłanie zatem przez skarżącego - w

uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania - do uzasadnienia podstaw skargi, stanowiącej odrębną część konstrukcyjną skargi (art. 398⁴ § § 1 pkt 2 i § 2 k.p.c.), uchyla się od analizy Sądu Najwyższego na etapie badania przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania.

Zagadnienie pierwsze i wątpliwości wykładnicze sformułowane w punkcie 2 a są silnie kazuistyczne i nie wskazują na istnienie w tym zakresie abstrakcyjnego problemu prawnego. Obowiązek spłaty kredytu zaciągniętego na zakup nieruchomości tak samo jak rozliczenia stron w razie nieważności umowy kredytu jest niezależny od sprzedaży kredytowanej nieruchomości i rozliczeń kredytobiorców z nabywcami nieruchomości.

Niezależnie od powyższego w orzecznictwie Sądu Najwyższego stwierdzono, że oceny czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.) dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy. Przepis ten jest bowiem instrumentem kontroli treści umowy a przedmiotem oceny jest treść normatywna postanowienia umownego a jej punktem odniesienia – sposób oddziaływania postanowienia na prawa i obowiązki konsumenta. Sankcje będące konsekwencją abuzywności postanowień umownych działają ze skutkiem *ex tunc*, co oznacza, że zdarzenia o charakterze następczym w stosunku do daty zawarcia umowy zawierającej klauzule abuzywne – z wyjątkiem woli konsumenta – pozostają bez znaczenia dla takiego charakteru postanowień umownych.

Przesłankami stwierdzenia abuzywności klauzuli umownej są brak indywidualnego uzgodnienia postanowienia umownego, jego sprzeczność z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszenie interesów konsumenta. Dla oceny abuzywności postanowień umownych nie ma natomiast znaczenia przyczyna zawarcia przez kredytobiorcę umowy, sposób jej wykonywania czy interes banku, który w relacji z konsumentem stosował klauzule niedozwolone, a także ekwiwalencja świadczeń spełnianych przez konsumenta na podstawie klauzuli abuzywnej oraz świadczeń, które spełniałby na podstawie innej umowy zawartej z tym samym bankiem. Poza zakresem oceny pozostaje także czy konsument faktycznie poniósł straty w toku wykonywania umowy (zob. m.in. uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 listopada 2015 r., III CZP 17/15 i z

20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2 oraz orzecznictwo TSUE przytoczone w jej uzasadnieniu).

Przyjęcie skargi do rozpoznania nie uzasadnia także zagadnienie drugie. Sąd Najwyższy wypowiadał się już bowiem w tej kwestii stwierdzając, że aby konsument mógł udzielić wolnej i świadomej zgody, sąd krajowy powinien, w ramach krajowych norm proceduralnych i zasady słuszności w prawie cywilnym, wskazać konsumentowi w sposób obiektywny i wyczerpujący, konsekwencje prawne, jakie mogą wynikać z usunięcia nieuczciwego warunku, w tym upadku umowy i narażenia go na roszczenia restytucyjne instytucji kredytowej. Pouczenie to powinno nastąpić niezależnie od tego czy konsument korzysta z profesjonalnej pomocy prawnej. Nie ulega jednak wątpliwości, że cel obowiązku informacyjnego sądu wobec konsumenta może być oceniany w świetle działań konsumenta zmierzających do uzyskania należnej mu ochrony (zob. uchwała Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56 oraz wyrok TSUE z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20).

Wyjaśnił również, że Sąd nie może wiążąco przesądzić wyniku przyszłego procesu z powództwa banku o zapłatę przeciwko konsumentowi, a pouczenie o skutkach upadku umowy musi ograniczyć do potencjalnych konsekwencji istniejących lub możliwych do przewidzenia w chwili zaistnienia sporu w świetle okoliczności sprawy i jej oceny prawnej. Wystarczające jest zatem by konsument, którego wola jest w tym zakresie rozstrzygająca, był świadomy, że konsekwencje upadku umowy mogą kształtować się odmiennie od jego oczekiwań w tej materii i mogą być dla niego niekorzystne. Kwestia czy warunki te zostały zrealizowane, podlega ocenie w okolicznościach konkretnej sprawy i nie stanowi abstrakcyjnego zagadnienia prawnego (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, niepubl.). Ponadto przyjęcie możliwości skutecznego zakwestionowania przez przedsiębiorcę realizacji obowiązku informacyjnego spoczywającego na sądzie w stosunku do konsumenta prowadziłoby do sytuacji, w której bank mógłby wykorzystać na swoją korzyść elementy ochrony przewidziane dla konsumenta. Podkreślenia także wymaga, że – wbrew stanowisku skarżącego - negatywnym skutkiem upadku umowy dla konsumenta nie może być obowiązek

zapłaty za korzystanie przez wiele lat z kapitału banku. W orzecznictwie TSUE wykluczono bowiem możliwość domagania się przez bank od konsumenta wynagrodzenia za korzystanie z kapitału w przypadku unieważnienia umowy (wyrok TSUE z 15 czerwca 2023 r., C – 520/21).

Skarżący nie wykazał także potrzeby przyjęcia skargi do rozpoznania w zakresie zagadnienia trzeciego i wątpliwości wykładniczych sformułowanych w punkcie 2 c. Problematyka potrącenia była bowiem wielokrotnie przedmiotem orzecznictwa Sądu Najwyższego a sprawy dotyczące kredytów frankowych nie zawierają w tym zakresie istotnych odrębności odbiegających od zasad ogólnych. Bez związku z wynikiem sprawy pozostaje problematyka dopuszczalności zgłoszenia potrącenia ewentualnego na wypadek ustalenia nieistnienia umowy kredytu indeksowanego, Sąd Apelacyjny nie negował bowiem możliwości skorzystania przez skarżącego z takiej możliwości.

Potrącenie jest czynnością materialnoprawną, dokonuje się przez oświadczenie złożone drugiej stronie i wywołuje skutek w postaci wzajemnego umorzenia się wierzytelności do wysokości wierzytelności niższej (art. 498 § 2 k.c. i 499 k.c.). Oświadczenie o potrąceniu wywołuje skutki określone w przepisach prawa materialnego tylko wówczas, gdy obie potrącane wierzytelności, w dacie złożenia oświadczenia o potrąceniu, rzeczywiście przysługują osobom będącym wobec siebie jednocześnie dłużnikami i wierzycielami.

Oświadczenie o potrąceniu może być składane poza postępowaniem toczącym się z powództwa wierzyciela wzajemnego i podlega ogólnym przepisom co do sposobu i chwili złożenia (art. 60 i 61 k.c.). Jeżeli zostanie złożone skutecznie, ze względu na skutek umarzający, tworzy nową treść stosunku prawnego między stronami. W razie dojścia do procesu o roszczenie wierzyciela wzajemnego, obrona pozwanego nie może polegać na podniesieniu zarzutu potrącenia, lecz zarzutu nieistnienia roszczenia powoda ze względu na umorzenie wierzytelności przed wszczęciem procesu. W trakcie postępowania sądowego uprawniony może natomiast połączyć w jednym oświadczeniu obie czynności: złożenie oświadczenia woli o potrąceniu i zgłoszenie zarzutu potrącenia. Konieczne jest przy tym odróżnienie zarzutu potrącenia jako czynności materialnoprawnej, której celem jest

lub było doprowadzenie do wygaśnięcia zobowiązania od procesowego zarzutu potrącenia mającego na celu doprowadzenie do oddalenia powództwa w całości lub w części. W trakcie postępowania sądowego uprawniony może połączyć w jednym oświadczeniu obie czynności : złożenie oświadczenia o potrąceniu i zgłoszenie zarzutu potrącenia. Nieskuteczne będzie natomiast powołanie się na procesowy zarzut potrącenia bez złożenia materialnoprawnego zarzutu potrącenia (zob. m.in. uchwały Sądu Najwyższego z 19 października 2007r., III CZP 58/07, OSNC 2008, nr 5, poz. 44 i z 13 października 2005 r., III CZP 56/05, OSNC 2006, nr 7-8, poz. 119 oraz wyrok Sądu Najwyższego z 10 sierpnia 2010r, I PK 56/ 10, OSNP 2011, nr 23 – 24, poz. 295).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono także, że przewidziany w art. 91 k.p.c. zakres umocowania pełnomocnika procesowego nie uprawnia go do przyjęcia materialnoprawnego oświadczenia o potrąceniu. W przypadku przyjmowania przez pełnomocnika procesowego strony w imieniu mocodawcy oświadczeń kształtujących jego sytuację materialnoprawną (art. 61 § 1 k.c.), nie sposób rozszerzać zakresu pełnomocnictwa przez wykładnię celowościową, skoro z procesowego punktu widzenia byłoby to niekorzystne dla strony rozszerzenie zakresu umocowania wywołujące skutek w postaci dojścia do adresata materialnoprawnego oświadczenia o potrąceniu. Nie można zatem aprobować tezy że taki zakres pełnomocnictwa był efektem celowego działania mocodawcy nakierowanego na wygranie procesu (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 12 października 2007 r., V CSK 171/07, niepubl. i z z 10 sierpnia 2010 r., I PK 56/10). Skoro oświadczenie o potrąceniu może wyrzucić skutek dopiero z chwilą dojścia do adresata (art.61 k.c.), to oświadczenie o potrąceniu doręczone jedynie nieumocowanemu do jego przyjęcia pełnomocnikowi nie mogłoby zostać ocenione jako skuteczne. Ocena zakresu, czasu trwania i skutków umocowania następuje natomiast według treści pełnomocnictwa, a więc przy zastosowaniu dyrektyw językowo- logicznych oraz przepisów prawa cywilnego, w tym w szczególności zasad dotyczących wykładni oświadczeń woli (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 18 stycznia 2006 r., II UZ 78/05, OSNP 2007, nr 7-8, poz. 117 i z 28 października 2011 r., I CZ 82/11, niepubl.).

Nie stanowi również istotnego zagadnienia prawnego problematyka postawienia w stan wymagalności roszczenia restytucyjnego banku o zwrot wypłaconego kapitału nie istnieją bowiem w tym zakresie istotne odrębności w stosunku do innych roszczeń bezterminowych (art. 455 k.c.).

Przyjęcia skargi do rozpoznania nie uzasadniają wątpliwości wykładnicze sformułowane przez skarżącego w punkcie 2 b. Przy ich konstruowaniu pozwany czyni założenie sprzeczne z wiążącą Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym podstawą faktyczną zaskarżonego orzeczenia (art. 398³ § 3 i 398¹³ § 2 k.p.c.). Zakłada bowiem, że abuzywna jest jedynie klauzula kursowa w sytuacji, gdy Sąd Apelacyjny stwierdził abuzywność całego mechanizmu waloryzacji (klauzuli kursowej i klauzuli ryzyka walutowego) uznając, że pozwany nie tylko zapewnił sobie uprawnienie do jednostronnego ustalania kursu franka szwajcarskiego ale także naraził powodów na nieograniczone ryzyko walutowe nie realizując prawidłowo obowiązku informacyjnego. Odpowiedź na pytanie czy abuzywność klauzuli kursowej pociąga za sobą automatycznie abuzywność klauzuli ryzyka walutowego nie ma zatem znaczenia w okolicznościach sprawy.

Ponadto, w aktualnym orzecznictwie TSUE rozróżnia się abuzywność postanowień dotyczących kryteriów przeliczania waluty krajowej na walutę indeksacji (klauzule kursowe, *spreadowe*), od klauzul ryzyka walutowego, dotyczących obciążenia konsumenta negatywnymi następstwami deprecjacji waluty krajowej, jako kompensata za korzystniejszą stopę procentową (zob. m.in. wyroki z 20 września 2017 r., C- 186/16, Ruxandra Andruiciu i in. Banca Romaneasca; z 22 lutego 2018 r., C-119/17; z 20 września 2018 r., C – 51/17, OTP Bank Nyrt. I in. przeciwko Terez Illyez i in.). W nowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono natomiast, że klauzula ryzyka walutowego nie może funkcjonować bez klauzuli kursowej określającej przeliczenie zobowiązań stron celem ustalenia wysokości ich świadczenia. Z kolei klauzula *spreadowa* nie ma racji bytu w umowie, w której nie zastosowano mechanizmu indeksacji i wynikającej z niego narażenia konsumenta na ryzyko kursowe. W konsekwencji stwierdzono, że klauzule przeliczeniowe i klauzule ryzyka walutowego składające się na przyjęty w umowach kredytowych mechanizm waloryzacji - są ze sobą ściśle powiązane, a ich

rozszczerzenie jest zabiegiem sztucznym (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, OSP 2021, z. 2, poz. 7; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, z. B, poz. 20; z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, niepubl.; z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl.; z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, niepubl.; z 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, niepubl.; z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, niepubl.; i z 18 kwietnia 2023 r., II CSKP 1511/22, niepubl.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) należy natomiast rozumieć sytuację, w której skarga jest uzasadniona w sposób ewidentny, wskazując na rażące i poważne uchybienia zaskarżonego orzeczenia, które są możliwe do stwierdzenia bez konieczności prowadzenia bardziej złożonych rozumowań. Jedynie w takim wypadku możliwa jest kontrola prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji w postępowaniu kasacyjnym. Obciążenie go oczywistą i istotną wadą wskazuje, że usunięcie tego orzeczenia z obrotu leży w interesie publicznym – a tym samym, że może dojść do realizacji celu skargi kasacyjnej, jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia (tak np. Sąd Najwyższy w postanowieniach z 10 kwietnia 2013 r., III CSK 67/13, niepubl. i z 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 8 października 2015 r., IV CSK 189/15, niepubl. i przywołane tam orzecznictwo).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania nie przekonuje o potrzebie przyjęcia skargi do rozpoznania jako oczywiście uzasadnionej. Tego rodzaju stany faktyczne jak w niniejszej sprawie były już bowiem wielokrotnie poddawane ocenie prawnej w orzecznictwie Sądu Najwyższego, a kierunek ich rozstrzygnięcia odpowiada stanowisku zajętemu przez Sąd Apelacyjny, co wyklucza zakwalifikowanie skargi kasacyjnej jako oczywiście uzasadnionej.

Teza, że w sprawie nie było podstaw do uwzględnienia powództwa z przyczyn szczegółowo wymienionych w punkcie III 4, III 5 i III 6 pozostaje w

sprzeczności z dominującym orzecznictwem Sądu Najwyższego a także podstawami faktycznymi zaskarżonego orzeczenia. Wynika z nich, że pozwany nie wykazał by umowa była indywidualnie negocjowana w zakresie postanowień uznanych przez Sądy *meriti* za abuzywne, możliwość przewalutowania umowy była uzależniona od zgody pozwanego, powodowie nie byli szczegółowo informowani ani o ryzyku walutowym ani a zasadach przeliczania kursu waluty, klauzule te nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, a pozwany nie udowodnił by zatrudnienie powódki w banku przełożyło się na jej wiedzę w kwestiach istotnych dla zrozumienia mechanizmów funkcjonowania klauzul walutowej i *spreadowej*. Opieranie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania na alternatywnym stanie faktycznym - sprzecznym z wiążącą Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym podstawą faktyczną zaskarżonego orzeczenia - nie wspiera stanowiska skarżącego.

Ponadto stanowisko zajęte przez Sąd Apelacyjny koresponduje z ugruntowanym orzecznictwem Sądu Najwyższego, w którym nie budzi wątpliwości, że stwierdzenie abuzywności nie jest uzależnione od badania indywidualnych cech konsumenta, takich jak poziom jego wykształcenia, zakres doświadczenia, jest to bowiem pozbawione znaczenia z punktu widzenia art. 22¹ k.c. Dla oceny abuzywności postanowień umowy oraz przyjęcia, że umowa nie może być utrzymana nie ma także znaczenia, czy konsument miał faktyczną alternatywę pozwalającą na zawarcie umowy pozbawioną abuzywnych postanowień, choć mniej dla niego korzystną finansowo.

Ponadto, obowiązкови przedsiębiorcy, którego naruszenie może prowadzić do stwierdzenia abuzywności postanowienia umownego nie odpowiada – jak wydaje się zakładać skarżący - obowiązek konsumenta poczynienia wszystkich starań by zapobiec powstaniu takiego skutku, wypaczałoby to bowiem istotę ochrony konsumenckiej (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 lipca 2023 r., I CSK 3526/22 i orzecznictwo przytoczone w jego uzasadnieniu).

O oczywistej zasadności skargi nie świadczy także stwierdzenie przez Sądy *meriti* upadku umowy. W judykaturze Sądu Najwyższego dominuje bowiem obecnie pogląd, że w przypadku, gdy eliminacja niedozwolonego postanowienia umownego

doprowadzi do takiej deformacji umowy, że na podstawie pozostałej jej treści nie da się odtworzyć praw i obowiązków stron, to nie można przyjąć, że strony są związane pozostałą częścią umowy. Umowa będzie dotknięta nieważnością, gdy bez abuzywnych postanowień jej obowiązywanie nie jest możliwe w świetle prawa krajowego i nie zaszły przesłanki umożliwiające zastosowanie regulacji zastępczej, a konsument postanowień abuzywnych nie potwierdził, nie udzielając następnie świadomej i wolnej zgody na te klauzule i tym samym odmawiając przywrócenia im skuteczności z mocą wsteczną.

W razie stwierdzenia – tak jak to miało miejsce w okolicznościach sprawy - abuzywności klauzuli ryzyka walutowego i klauzul przeliczeniowych utrzymanie umowy nie jest możliwe z prawnego punktu widzenia. Jest tak zwłaszcza wówczas, gdy unieważnienie tych klauzul doprowadziłoby nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również – pośrednio – do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją kredytu do waluty (zob. m.in. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56 ; wyroki Sądu Najwyższego z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 16 września 2021 r., I CSKP 166/21; z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl.; z 9 września 2022 r., II CSKP 794/22, niepubl. oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2023 r., I CSK 3629/22, niepubl.).

O oczywistej zasadności skargi nie świadczy także uwzględnienie powództwa mimo dokonania przez powodów sprzedaży lokalu mieszkalnego finansowanego z kredytu zaciągniętego na podstawie zakwestionowanej umowy. Zarzuty sformułowane przez pozwanego w tym zakresie pokrywają się z problematyką, w której skarżący upatruje jednocześnie istotnego zagadnienia prawnego i wątpliwości wykładniczych. Nie jest natomiast możliwe jednoczesne wykazywanie, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne i że skarga oparta na naruszeniu tych przepisów jest oczywiście uzasadniona. Albo jest tak, że wykładnia danych przepisów jest prosta i w związku z tym, ich naruszenie jest oczywiste albo tak, że wykładnia ta rodzi istotne zagadnienie prawne, wobec czego

naruszenie przepisów nie może być oczywiste (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14, niepubl. i z 26 listopada 2013 r., I UK 291/13, niepubl.).

W świetle analizy żądania pozwu i jego podstawy faktycznej o oczywistej zasadności skargi nie przekonują także zarzuty dotyczące naruszenia art. 189 k.p.c. oraz art. 321 § 1 k.p.c. W orzecznictwie Sądu Najwyższego powszechnie dopuszcza się bowiem wystąpienie z żądaniem ustalenia nieistnienia stosunku kredytu ze względu na nieważność umowy kredytu (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 10 maja 2022 r., II CSKP 163/22, niepubl.; z 20 czerwca 2022 r., II CSKP 701/22, niepubl. i z 28 lipca 2023 r., I CSK 611/22; zob. także uchwały Sądu Najwyższego z 23 września 2020 r., III CZP 57/10, OSNC 2011, nr 2, poz. 14 i z 15 września 2020 r., III CZP 87/19, OSNC 2021 r., nr 2, poz. 11 oraz wyrok Sądu Najwyższego z 6 listopada 2015 r., II CSK 56/15).

Nie sposób także podzielić stanowiska skarżącego, że orzeczenie o odsetkach od zasądzzonego świadczenia jest oczywiście błędne, skoro powodowie już w wezwaniu do zapłaty powołali się na nieważność umowy, a w toku postępowania sądowego jedynie potwierdzili świadomość skutków nieważności. Określenie przez Sąd daty wymagalności roszczenia restytucyjnego konsumentów nie przemawia zatem - w okolicznościach sprawy - za oczywistą zasadnością skargi. Nie ma bowiem przeszkód prawnych by należycie poinformowany konsument odmówił wyrażenia zgody na związanie umową zawierającą abuzywne postanowienia przed wniesieniem pozwu.

Nie przekonuje także stanowisko skarżącego, że nie uwzględnienie przez Sąd Apelacyjny zgłoszonego przez niego zarzutu zatrzymania świadczy o oczywistej zasadności skargi. Sąd Apelacyjny nie negował bowiem możliwości skorzystania przez pozwanego z zarzutu zatrzymania. Przyczyną jego nieuwzględnienia było natomiast stwierdzenie, że zarzut ten mimo jego materialnoprawnego charakteru nie został skierowany do powodów a jedynie do pełnomocnika, który nie był umocowany do przyjęcia materialnoprawnego oświadczenia woli.

Niezależnie od powyższego, dopuszczalność skorzystania przez bank z zarzutu zatrzymania w sporze z konsumentem i zasady na jakich powinno to nastąpić, jest rozbieżnie oceniane w doktrynie i orzecznictwie i jest przedmiotem szeregu nierozstrzygniętych zagadnień prawnych i pytań prejudycjalnych (zob. m.in. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – zasada prawna z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56, nie rozstrzygnięte zagadnienia prawne w Sądzie Najwyższym zarejestrowane pod sygnaturami : III CZP 126/22, III CZP 89/22, III CZP 152/22, III CZP 31/23 oraz pytania prejudycjalne Sądu Okręgowego w Warszawie oraz Sądu Okręgowego w Krakowie przedstawiające Trybunałowi Sprawiedliwości Unii Europejskiej zagadnienia prawne (sprawy zarejestrowane w Trybunale Sprawiedliwości Unii Europejskiej pod nr C-28/22 oraz nr C-424/22). Nie można zatem przyjąć – jak zakłada skarżący - że jest to kwestia oczywista, a Sąd Apelacyjny nie uwzględniając tego zarzutu naruszył prawo w sposób kwalifikowany.

W konsekwencji wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania, w konfrontacji z motywami zaskarżonego orzeczenia, nie wykazuje tezy, że przy jego ferowaniu popełniono uchybienia w zakresie stosowania i wykładni prawa, które miały charakter kwalifikowany i nie podlegały różnym ocenom. Stanowisko zajęte przez Sąd Apelacyjny odpowiada bowiem dominującemu stanowisku przyjętemu w orzecznictwie Sądu Najwyższego w sprawach kredytów indeksowanych do franka szwajcarskiego, co wyklucza uznanie skargi za oczywiście uzasadnioną w przyjętym w orzecznictwie rozumieniu tego pojęcia.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 oraz art. 98 § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015, poz. 1800, ze zm.).

[SOP]

[ms]